

**PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
TARYBA**

**SPRENDIMAS
DĖL PRITARIMO PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS 2023 METŲ STEBĖSENOS ATASKAITAI**

2024 m. vasario 8 d. Nr. T1-19
Plungė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 35 punktu, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, Plungės rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a** :

Pritarti Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos 2023 metų stebėsenos ataskaitai (pridedama).

Savivaldybės meras

Audrius Klišonis

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS 2023 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

(2022 m. rodikliai)

Nr. AT 101160

Plungė
2023

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Plungės rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“.

Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (toliau – LSS) tikslai ir uždaviniai. LSS strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni, pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. LSS nustatyti šie 4 tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį.
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką.
3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą.
4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Visuomenės sveikatos stebėsenos Savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti Savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo Savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius Savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis Savivaldybės plėtros plano siekiniams, Strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema (sveikstat.hi.lt);
- Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registru;
- Teritorinės ligonių kasos duomenimis;
- UAB „Plungės vandenys“ duomenimis.

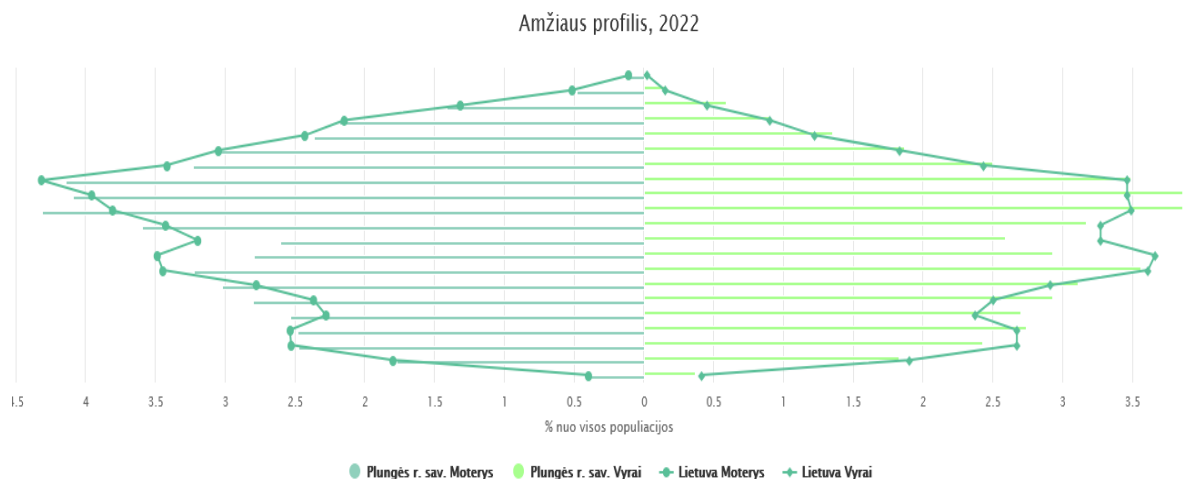
Ataskaitoje pateikiama ir aprašoma **2022 m.** demografinė charakteristika ir esanti situacija rajone ir visuomenės sveikatos būklė Plungės rajono savivaldybėje atspindintys duomenys.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Plungės rajono savivaldybėje, kaip ir daugelyje Lietuvos savivaldybių, gyventojų skaičius mažėja. Plungės rajono savivaldybėje, vidutinis metinis gyventojų skaičius 2022 m. buvo 33 225 gyventojai (2021 m. 33 665, 2023 m. 33 199).

Mieste gyvena daugiau žmonių nei kaime (17 320 ir 15 879). Didesniąją visuomenės dalį sudarė moterys (53 proc.) nei vyrai (47 proc.). 1 vyrui teko 1,13 moterų. Vidutinis gyventojų amžius – 45 m (1 pav.).

Iki 14 metų amžiaus grupėje buvo 14,4 proc., o 65 metų ir vyresnių – 20,1 proc., 2022 m. darbingo amžiaus (15–64 m. a. g.) gyventojų buvo 65,2 proc. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv. buvo – 12,4.

1 pav. Plungės r. savivaldybės demografinis medis 2022 m.

(Šaltinis – Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

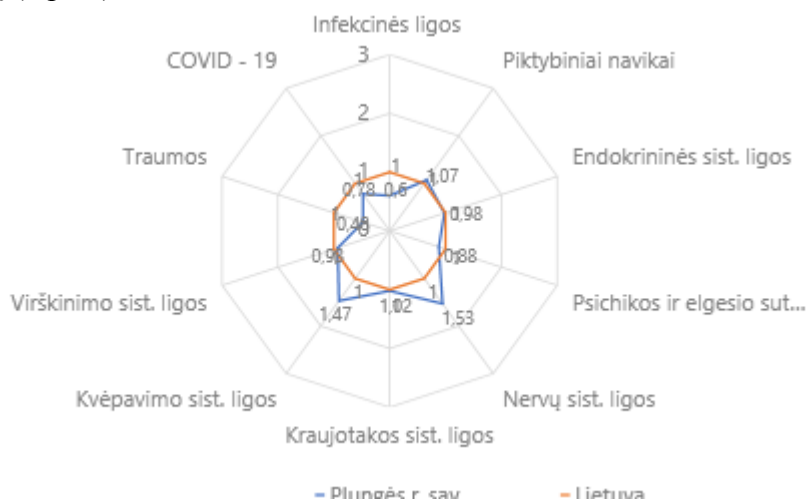
2022 m. gimė 229 kūdikiai, tai 37 proc. mažiau nei 2019 metais (365) ir 51 kūdikiu mažiau nei 2021 m. 1 000-čiui Plungės r. sav. gyventojų teko 6,9 gimusiųjų (2021 m. – 8,4). Gimė daugiau mergaičių nei berniukų (117 ir 112). Natūrali gyventojų kaita išlieka neigiama (-270). Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2021 m. buvo 77,2 m., ir per tris metus tai buvo didžiausias rodiklis. 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje 1000-čiui gyventojų teko 6 santuokos ir 2,3 ištuokos.

2022 m. registruoto nedarbo lygis buvo 8,3 proc., o ilgalaikis nedarbas siekė 1,4 proc. Plungės r. sav. 1000-čiui moksleivių teko 325,1 mokiniai, gaunantys nemokamą maitinimą ir 19,8 socialinių pašalpų gavėjų.

2022 m. Plungės r. sav. gyventojai ambulatorinėse ir stacionarinėse įstaigose apsilankė 309 443 kartus, o 2021 – 301 565 kartus. Pirminiame lygyje apsilankė 233 745 kartus, iš jų pas šeimos gydytoją – 199 549 kartus. Vienam gyventojui teko daugiau nei 9 apsilankymai pas gydytoją.

Mirtingumo statistika reikšminga, nes parodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros kokybę ir veiksmingumą, sveikatos netolygumus ir sveikatos priežiūros prieinamumą. 2022 m. buvo 68 mirusiais mažiau nei ankstesniais metais (499). 1000-čiui gyventojų teko 15 mirusiųjų.

2022 m. Plungės r. sav. **pagrindinės mirtingumo priežastys**: kraujotakos sist. ligos (809,6), piktybiniai navikai (298), COVID-19 ir virškinimo sist. ligos (po 72,2) 100 tūkst. gyventojų. Lyginant su šalimi, Plungės r. sav. daugiau gyventojų mirė dėl piktybinių navikų, nervų, kraujotakos, kvėpavimo sist. ligų (2 pav.).

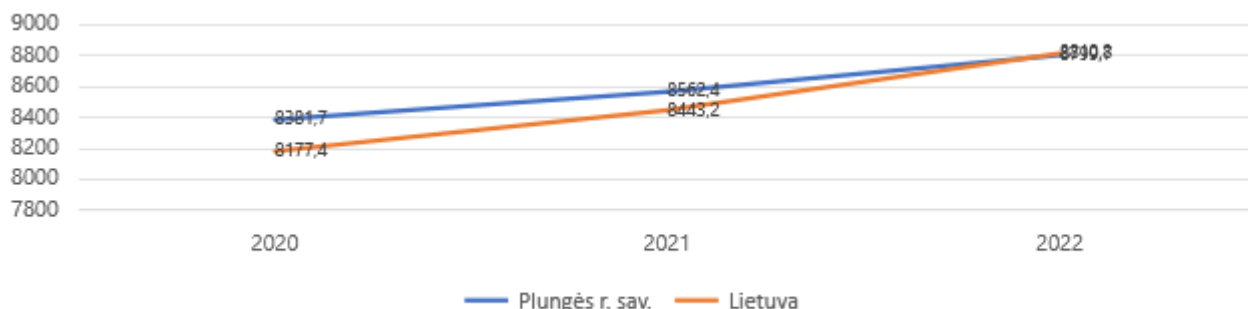

2 pav. Plungės r. mirtingumo rodiklių palyginimas su Lietuvos mirtingumo vidurkiu 2022 m.

(Šaltinis – Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Ligotumo rodiklis parodo sergančių asmenų, kuriems tam tikrą laikotarpį asmens sveikatos priežiūros įstaigose yra užregistruota bent viena liga ar trauma, skaičių.

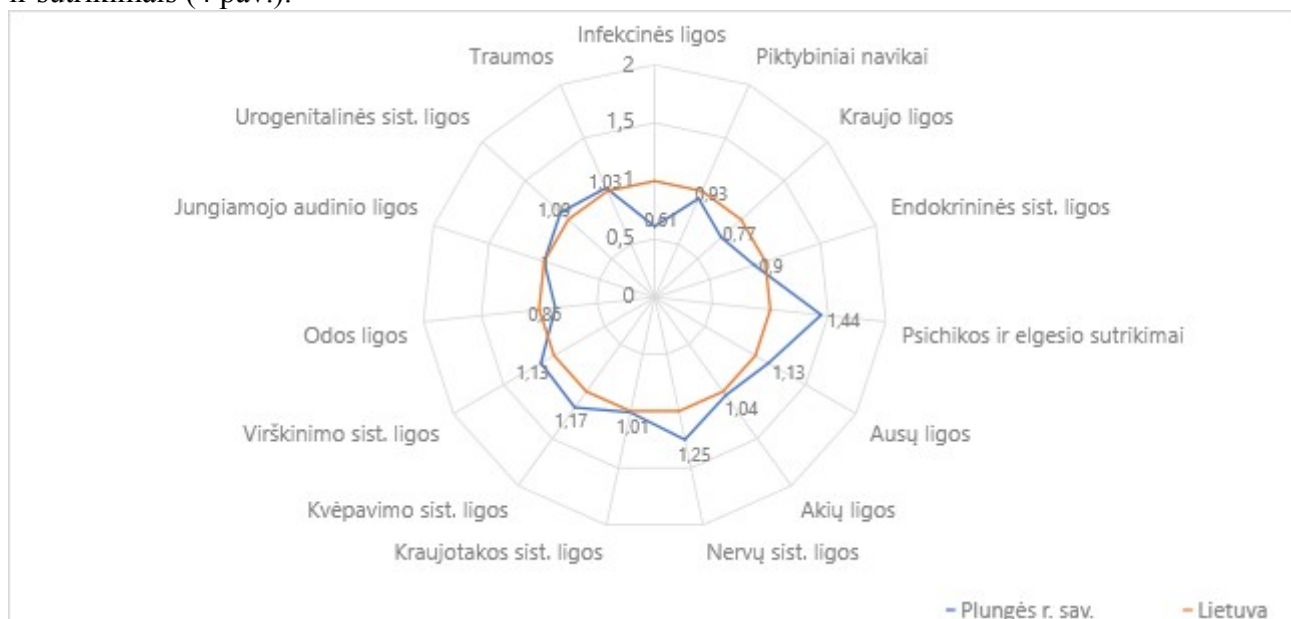
2022 m. Plungės r. sav. ligotumas padidėjo ir siekė 8 799,7 atvejus / 10 tūkst. gyv. Tokia tendencija stebima ir Lietuvos mastu (3 pav.).

3 pav. Ligotumas (A00–T98) tenkantis 10 000 gyv. Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2020–2022 m.

(Šaltinis – Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

2022 m. Plungės rajono savivaldybės gyventojai dažniausiai sirgo kvėpavimo sist. (4269,4/10 tūkst. gyv.) kraujotakos sist. (3322,2/10 tūkst. gyv.) ir jungiamojo audinio sist. (2630,9/ 10 tūkst. gyv.) ligomis ir sutrikimais. Lyginant su Lietuva, Plungės r. sav. didesnis sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais, nervų sist., kraujotakos sist., kvėpavimo sist., virškinimo sist., urogenitalinės sist. ligomis ir sutrikimais (4 pav.).

4 pav. Gyventojų ligotumas Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2022 m. (10 tūkst. gyv.)

(Plungės r. sav. / Lietuva santykiu)

(Šaltinis – Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖSE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Plungės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia** spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona** spalva;
- likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona** spalva. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami, kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Plungės rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „*Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis*“.

1. Rodiklis socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų ataskaitoje nebeteikiamas, nes nuo 2018 m. liepos 1 d. buvo panaikinta Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka.

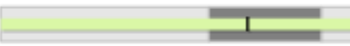

2. Analizuojant rodiklius ir jų tendencijas, svarbu atkreipti dėmesį į 2020 m. prasidėjusią valstybės lygio ekstremalią situaciją visoje šalyje dėl COVID-19 ligos plitimo grėsmės.

2023 METŲ PLUNGĖS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės							Lietuvos reikšmės		
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis		Ger.
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai) (2022)	➡	77.2	77	76.0	1.02	75.8	70.7			80.6
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą (2022)	➡	75.1	148	70.1	1.01	74.2	85.8			56.0
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv. (2022)	⬇	9.0	3	9.0	0.48	18.6	48.8			6.7
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv. (2022)	⬇	8.0	3	8.7	0.44	18.0	47.0			6.4
Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų (2022)	⬇	3.0	1	21.1	0.08	39.2	75.6			0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. (2022)	➡	70.1	212	78.7	1.16	60.3	205.0			37.1
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos % (2022)	⬆	1.4	299	2.6	0.64	2.2	7.0			0.4
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv. (2022)	⬇	-2.0	-66	-0.8	-0.11	18.1	-23.8			70.9
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. (2022)	⬇	60.2	20	66.3	0.73	82.5	169.9			48.8
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. (2022)	⬇	55.3	20	63.4	0.69	79.7	149.1			30.5
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl. (2022)	⬆	325.1	1320	271.2	0.90	359.4	629.4			174.7
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv. (2022)	➡	19.8	657	18.6	0.87	22.8	75.4			3.4
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	⬇	21.1	7	22.1	0.95	22.1	65.4			5.7
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	⬇	27.1	9	27.1	1.06	25.6	74.7			5.7
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv. (2022)	⬇	0.5	1	0.8	0.50	1.0	2.6			0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv. (2022)	⬇	154.7	104	142.8	1.15	134.2	188.0			74.7

Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. (2022)	↑	89.0	185	72.5	1.31	68.1	127.2		28.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.) (2022)	↓	21.4	71	15.8	0.64	33.2	62.6		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. (2022)	↑	3.0	1	6.0	0.73	4.1	22.4		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. (2022)	↑	3.2	1	5.5	0.80	4.0	26.3		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. (2022)	↓	6.0	2	8.0	0.37	16.4	45.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. (2022)	↓	6.3	2	8.2	0.40	15.9	38.3		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. (2022)	↓	3.0	1	6.0	0.50	6.0	24.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. (2022)	↓	2.6	1	5.7	0.44	5.9	25.0		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	1.0	0.00	1.5	10.9		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	1.0	0.00	1.4	9.8		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv. (2022)	↓	5.1	17	7.3	1.04	4.9	12.5		1.4
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km (2022)	↓	401.5	402	406.8	0.46	876.7	35618.6		19.4
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.		80	26 550	26 321				Duomenys gauti iš UAB Plungės vaandenys	
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.		73,3	24 372	23 996				Duomenys gauti iš UAB Plungės vaandenys	
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	1.0	0.00	4.0	30.7		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	0.9	0.00	4.0	32.1		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	↓	9.0	3	15.1	0.39	22.8	53.8		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	↓	7.8	3	14.4	0.36	21.7	50.9		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai (2022)	→	215.7	33225	216.8	1.07	201.0	69.7		378.0

Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai (2022)	↓	180.6	33225	184.9	1.05	171.5	37.0		350.5
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv. (2022)	↑	30.1	30	47.4	0.47	64.4	288.4		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↓	26.3	78	18.9	0.70	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv. (2022)	↓	24.8	819	20.1	1.38	18.0	34.8		11.8
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv. (2022)	↑	2.9	79	1.9	1.61	1.8	3.5		0.0
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	→	3.5	215	3.3	2.06	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	7.0	23	6.9	0.97	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv. (2022)	→	9.5	315098	9.2	1.02	9.3	6.5		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	↑	6.0	2	6.0	1.46	4.1	22.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	↑	6.0	2	5.0	2.07	2.9	15.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys) (2022)	↑	1.2	4	0.5	0.55	2.2	4.6		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių (2022)	—	0.0	0	2.5	0.00	3.0	31.6		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, % (2022)	→	92.6	252	93.2	1.08	86.1	66.7		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), % (2022)	→	94.0	267	93.8	1.05	89.8	81.8		100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, % (2022)	↓	2.1	55	2.8	0.19	11.2	2.0		39.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) (2022)	→	14.8	495	13.9	0.63	23.6	7.2		34.4
Paauglių (15-17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų (2022)	↓	2.0	1	5.4	0.87	2.3	24.1		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									

Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. (2022)	↑	809.6	269	795.0	1.02	794.7	1632.5		450.3
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. (2022)	→	776.7	269	760.4	0.99	785.2	1153.4		606.5
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. (2022)	→	298.0	99	268.4	1.07	279.0	503.3		150.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. (2022)	→	280.6	99	255.0	1.07	262.9	380.3		172.3
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv. (2022)	↑	150.5	50	116.6	0.78	191.9	605.9		96.3
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv. (2022)	↑	143.2	50	111.0	0.76	188.5	493.8		92.3
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (2022)	↑	53.0	176	49.0	0.73	72.6	106.2		27.5
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi krūties vėžio programoje (2022)	→	36.3	1887	29.2	0.63	57.6	21.5		77.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje (2022)	↓	41.9	3208	44.5	0.77	54.7	32.2		71.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje (2022)	→	60.2	6837	55.1	1.07	56.1	37.8		68.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje (2022)	→	49.0	3603	44.5	0.99	49.6	30.6		66.3

5 pav. 2023 Plungės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis
(Šaltinis – Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis¹, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ rodikliai Plungės rajono savivaldybėje geresni nei Lietuvos vidurkis, tačiau gyventojų skaičiaus pokytis 1000-čiui gyv. ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius buvo neigiamas ir buvo prastesnis nei Lietuvos vidurkis;

1.2. Uždavinio „sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį;

2.1. Uždavinio „kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ rodikliai Plungės rajono savivaldybėje prastesni už šalies. Į raudonąją zoną patenka traumos dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. a. g. 10 tūkst. gyv. ir asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 tūkst. gyv.;

2.2. Uždavinio „kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“ rodikliai Plungės rajono savivaldybėje geresni nei šalies vidurkis;

2.3. Uždavinio „mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“ rodikliai buvo panašūs ar geresni už šalies;

2.4. Uždavinio „mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“ rodiklis yra geresnis nei šalies;

3.1. Uždavinio „sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį arba panašūs. Tačiau išsiskiria rodiklis „nusikaltimų veiklos, susijusios su narkotikais“ 100 tūkst. gyv., nors Plungės rajono savivaldybės rodiklis mažesnis nei šalies, tačiau su šiuo rodikliu patenkama į raudonąją zoną;

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis yra 1,4 karto mažesnis už šalies vidurkį;

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000-čiui gyv. buvo 1,38 karto prastesnis nei šalies rodiklis, o išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000-čiui gyv. buvo 1,61 karto prastesnis nei Lietuvos;

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ Plungės rajono savivaldybės rodikliai buvo geresni arba panašūs kaip ir šalies, bet sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 100 tūkst. gyv. ir sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) 100 tūkst. gyv. buvo prastesni nei Lietuvos;

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ dalies, vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje proc., vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombų ir išrautų dantų, dalis (proc.) rodikliai buvo prastesni už Lietuvos vidurkį;

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ pusė rodiklių yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau mirtingumo (ir standartizuotas mirtingumas) nuo kraujotakos sist. ligų (I00–I99) 100 tūkst. gyv., mirtingumas (ir standartizuotas mirtingumas) nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 tūkst. gyv. bei tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje, tikslinės populiacijos dalis, 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje, ir tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje, yra blogesni už šalies rodiklį.

Remiantis priedo lentelėje „Plungės rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“ pateiktais rodikliais ir įvertinus Savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, kad:

35 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (**žalioji zona**):

- 1.3. Savižudybių sk. (X60–X84) 100 tūkst. gyv.;
- 1.4. Standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) 100 tūkst. gyv.;
- 1.5. Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.;
- 1.6. Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos (proc.);
- 1.7. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00–Y98) 100 000 gyv.;
- 1.8. Standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00–Y98) 100 000 gyv.;
- 1.9. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1 000 moksl.;
- 1.10. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.;
- 1.11. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 tūkst. gyv.;
- 1.12. Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duomenys);
- 1.13. Mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.;
- 1.14. Standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.;
- 1.15. Mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 tūkst. gyv.;
- 1.16. Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 tūkst. gyv.;
- 1.17. Mirtingumas transporto įvykiuose (V00–V99) 100 tūkst. gyv.;
- 1.18. Standartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose (V00–V99) 100 tūkst. gyv.;
- 1.19. Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.;
- 1.20. Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 tūkst. gyv.;
- 1.21. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų kiekis, tenkantis 1 kv. km;
- 1.22. Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- 1.23. Standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- 1.24. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 tūkst. gyv.;
- 1.25. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 tūkst. gyv.;
- 1.26. Gyventojų skaičius tenkantis 1 tabako licencijai;
- 1.27. Gyventojų skaičius tenkantis 1 alkoholio licencijai;

- 1.28. Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius (2019 m.);
- 1.29. Apsilankymų pas gydytojus skaičius 1 gydytojui;
- 1.30. Sergamumas ŽIV (B20–B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (Z21, A50–A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys);
- 1.31. Kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių;
- 1.32. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudoniukės (1 dozės) skiepijų apimtys, proc.;
- 1.33. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilu influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), proc.;
- 1.34. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.;
- 1.35. Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.;
- 1.36. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- 1.37. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per 2 m. dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.

18 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (**raudonoji zona**):

- 2.1. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000-čiui moksleivių;
- 2.2. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000-čiui gyventojų;
- 2.3. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. a. g. skaičius 10 tūkst. gyv.;
- 2.4. Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 tūkst. gyv.;
- 2.5. Nusikalstamos veiklos, susijusios su narkotikais 100 tūkst. gyv.;
- 2.6. Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019);
- 2.7. Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.;
- 2.8. Išvengiama hospitalizacija dėl cukrinio diabeto (18+ m.) 1 000 gyv.;
- 2.9. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 100 tūkst. gyv. (TB registro duomenys);
- 2.10. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) 100 tūkst. gyv. (TB registro duomenys);
- 2.11. Sergamumas ŽIV ir LPL (B20–B24, Z21 A50–A54, A56) 10 tūkst. gyv. (ULAC duomenys);
- 2.12. Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.;
- 2.13. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99), 100 000 gyv.;
- 2.14. Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00–C97) 100 000 gyv.;
- 2.15. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00–C97) rodiklis 100 000 gyventojų;
- 2.16. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. dalyvavusi krūtų vėžio programoje;
- 2.17. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. dalyvavusi gimdos kaklelio programoje;
- 2.18. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvantilių grupę ir yra žymimi **geltona** spalva.

Kaip prioritetinės sveikatos sritys ir detali analizė atlikta, pasirinkus šiuos rodiklius:

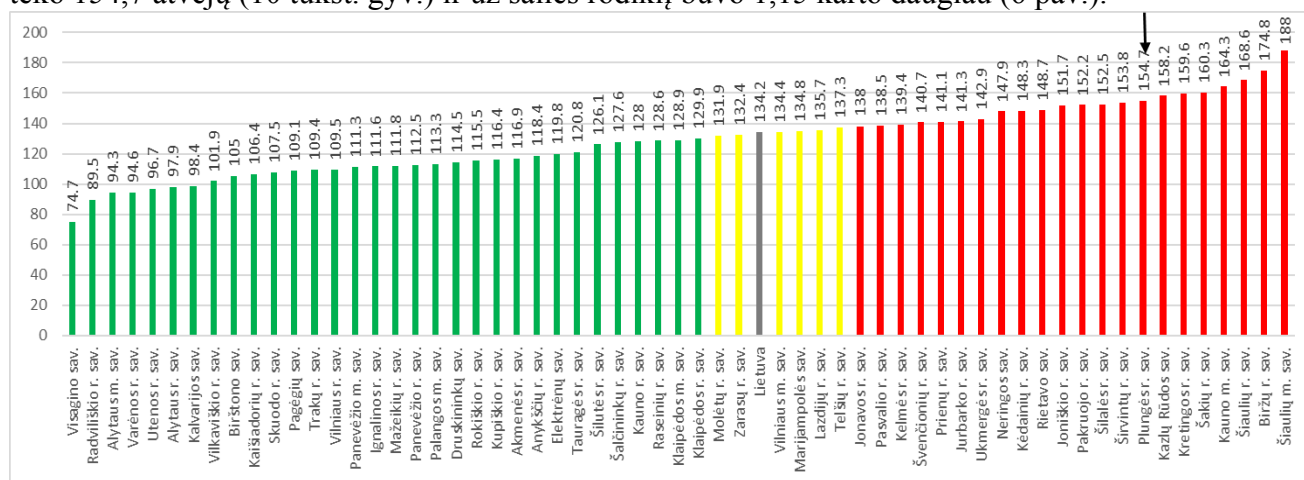
- *Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ metų amžiaus grupėje;*
- *Vaikų burnos sveikata;*
- *Tikslinės populiacijos dalis dalyvavusi atrankinėse krūtų vėžio, gimdos kaklelio ir prevencinėse programose, dalis.*

2. SPECIALIOJI DALIS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

2.1. Traumos dėl nukritimų (W00–W19) 65+ metų amžiaus grupėje

Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) iškeltas vienas iš tikslų „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“, kuriuo siekiama kurti saugias darbo bei buities sąlygas, palankias sąlygas leisti laisvalaikį bei mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių.

Pagyvenę žmonės yra tarp pažeidžiamiausių visuomenės grupių, tad jų sveikatos ir saugos klausimams turi būti skiriamas padidintas dėmesys. Mokslininkų nuomone, prognozuojama, kad iki 2050-ųjų metų gimstamumas Europoje didės nežymiai, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgės, tad senyvo amžiaus žmonių neišvengiamai daugės. Svarbu užtikrinti pagyvenusių žmonių sveikatą ir sveikesnę senatvę. Plungės rajono savivaldybė pagal traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičių, tenkantį 10 tūkst. gyv. patenka į raudonąją savivaldybių grupę. 2022 m. teko 154,7 atvejų (10 tūkst. gyv.) ir už šalies rodiklį buvo 1,15 karto daugiau (6 pav.).

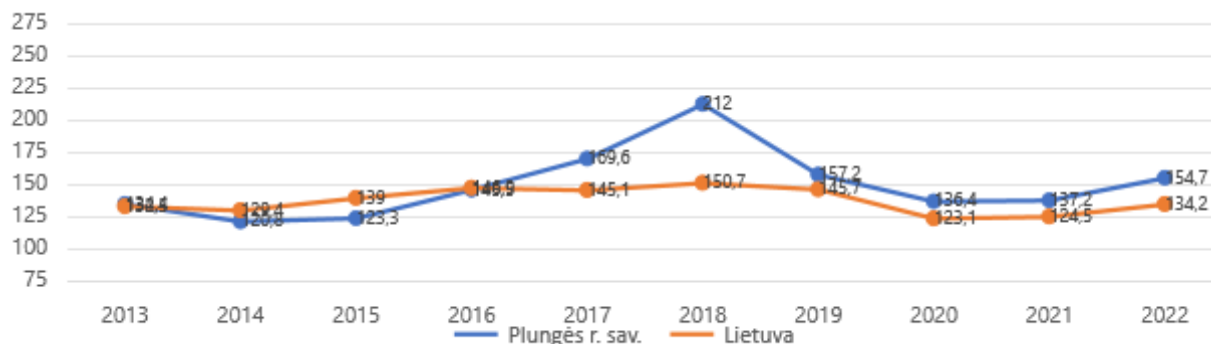

6 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 tūkst. gyv. 2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2022 m. užregistruoti 104 atvejai (137,2 10 tūkst. gyv.) (2021 – 92 atvejai) traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje. Dažniau traumas patiria moterys nei vyrai (atitinkamai 171,2 ir 126,1 10 tūkst. gyv.) bei kaime nei mieste gyvenantys asmenys (atitinkamai 126,4 ir 123,7 10 tūkst. gyv.). Apžvelgiant susižalojimų dėl nukritimo aplinkybes 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje, daugiausiai pagyvenusių asmenų nukritę susižalojo namuose.

Lyginant su ankstesniais metais atvejų skaičius vėl ėmė didėti, ir šeši metai iš eilės Savivaldybė savo rodikliu viršija šalies vidurkį ir patenka tarp prasčiausių rodiklius turinčių savivaldybių (7 pav.).

7 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 tūkst. gyv. Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2013–2022 m.

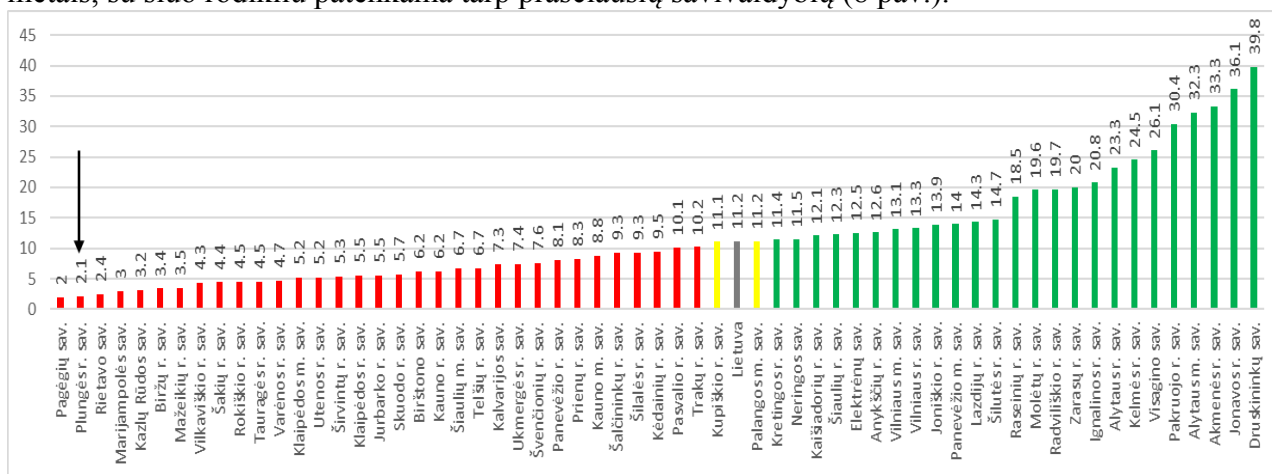
Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2.2. Vaikų burnos sveikata Plungės rajono savivaldybėje

Vaikų burnos sveikatos gerinimas – viena iš Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro prioritetinių darbo veiklų: pamokų ruošimas, informavimas apie sveiką burnos higieną, praktinių užduočių rengimas bei visuomenės informavimas apie vykdomas prevencines profilaktines programas.

Viena iš priemonių, padedančių išvengti dantų ėduonies, yra vaikų (6–14 metų amžiaus) krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis programa. Nuo 2017 m. sausio 1 d. vaikų dantų silantavimo programa nebėra priskiriama prie prevencinių programų, tačiau ši programa ir toliau apmokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų. Silantai – medžiagos, kurios apsaugo nuo dantų ėduonies (karieso); dengiami tik nesugedę nuolatiniai krūminiai dantys.

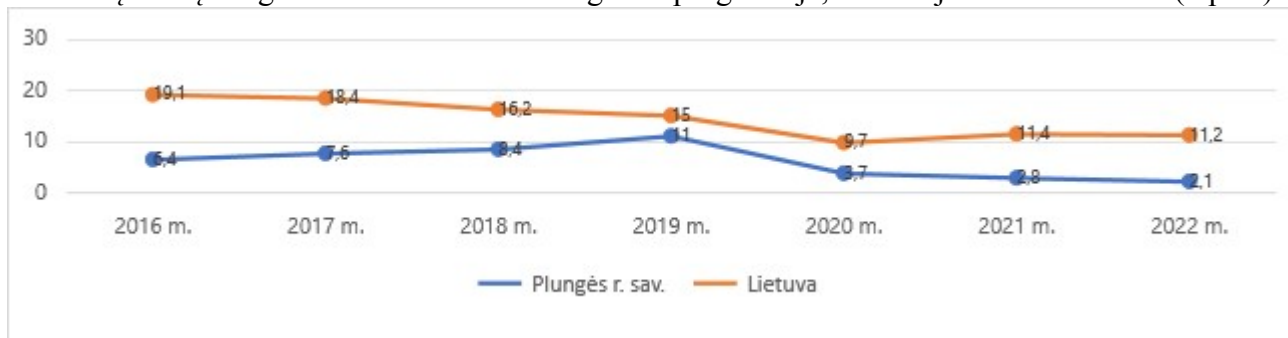
Higienos instituto duomenimis, 2022 m. šalyje buvo 11,2 proc. 6–14 m. amžiaus vaikų, kurių krūminiai dantys padengti silantinėmis medžiagomis. Plungės r. sav. – 2,1 proc. Kaip ir ankstesniais metais, su šiuo rodikliu patenkama tarp prasčiausių savivaldybių (8 pav.).

8 pav. Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc. 2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Plungės rajono savivaldybės vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.) rodiklio reikšmė yra prastesnė negu Lietuvos vidurkis. 2022 m. Plungės rajono savivaldybės vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje rodiklis siekė 2,1 proc., Lietuvoje – 11,2 proc. 2022 m. 55 Plungės rajono savivaldybės vaikai dalyvavo vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, Lietuvoje – 26 472 vaikai (9 pav.).

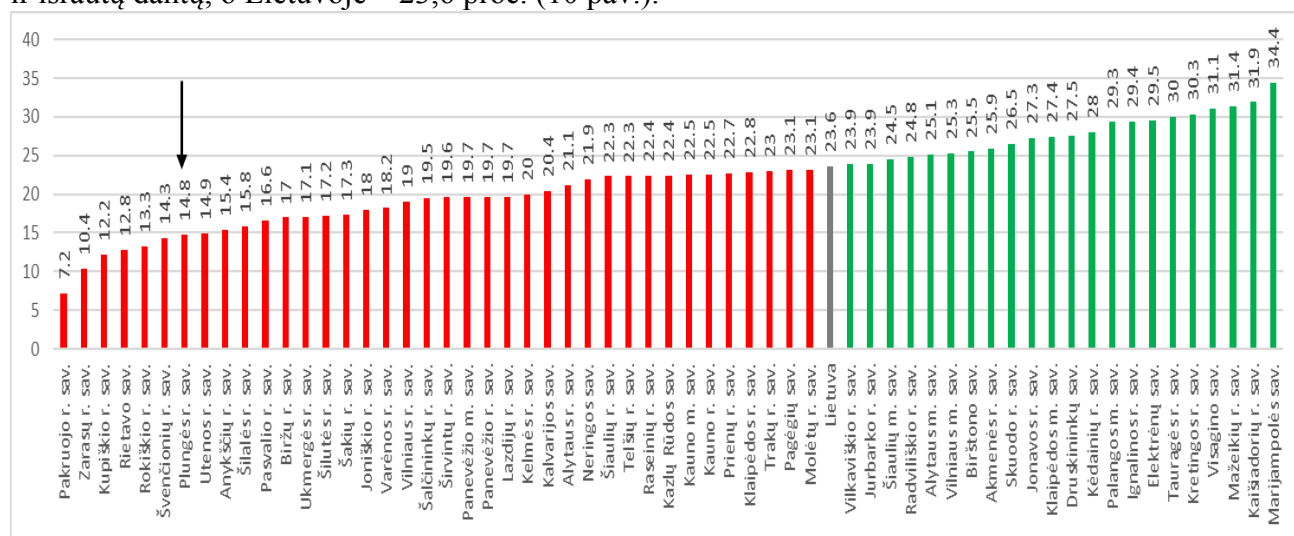

9 pav. Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc. Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2016–2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Nuo 2020 metų įsigaliojo nauja mokinio sveikatos pažymėjimo forma, kuri gydytojų užpildoma elektroniniu būdu. Kiekvienas moksleivis kasmet į mokyklą turi pristatyti pažymą apie

sveikatą, į kurią įtraukta dalis apie dantų būklę. Plungės r. sav. vaikų burnos sveikata išlieka ilgamete problema. 2022 m. Plungės r. sav. tik apie 14,8 proc. mokinių neturėjo ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, o Lietuvoje – 23,6 proc. (10 pav.).

10 pav. Vaikų (7–17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) 2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

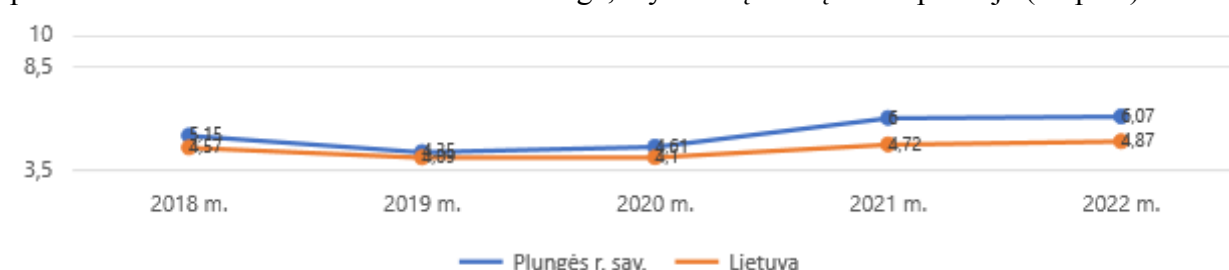
2022 m. Plungės r. sav. 495 (2021 m. – 382), 7–17 metų amžiaus vaikų neturėjo ęduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, tai sudarė 14,8 proc. 2017–2022 m. laikotarpiu tokių vaikų skaičius žymiai nepasikeitė, ir nuo Lietuvos vidurkio atsiliekame 1,6 karto (23,6 proc.) (11 pav.).

11 pav. Vaikų (7–17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2017–2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Apskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ęduonies intensyvumo indeksą ($kpi + KPI^*$), gauta, kad 2022 m. Lietuvos vaikų KPI – 4,87, Plungės rajono savivaldybės – 6,07. Per pastaruosius ketverius metus šis indeksas auga, t. y. vaikų dantų būklė prastėja (12 pav.).

12 pav. Vaikų dantų ęduonies intensyvumo indeksas ($KPI+kpi$) Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2018–2022 m.

Šaltinis – Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSSIS)

Mokinių dantų ligas lemia netinkama dantų higiena, neracionali mityba, per dažnai vartojamas daug cukraus turintis maistas. Išanalizavus pateiktus vaikų sveikatos pažymėjimus, nustatyta, kad dažniausiai sveikus, ėduonies nepažeistus, neplombuotus ir neišrautus dantis turi 5–7 klasės (11–13 metų) vaikai. Prasčiausia dantų būklė 2–3 klasėse besimokančių vaikų (1 lentelė).

1 lentelė. Vaikų, kurie neturi dantų ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, proc. Plungės r. sav. 2022 m.

Klasės	Mokinių skaičius ugdymo įstaigose	Mokinių, pateikusių Mokinio sveikatos pažymėjimo užpildytą II dalį, skaičius		Mokinių neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų		kpi+KPI indeksas
		abs.sk.	proc.	abs.sk.	proc.	
1 klasė	407	367	90,17	45	12,26	6.34
2 klasė	272	250	91,91	19	7,60	5.58
3 klasė	333	307	92,19	23	7,49	5.16
4 klasė	345	317	91,88	57	17,98	4.14
5 klasė	334	307	91,92	65	21,17	3.82
6 klasė	354	305	86,16	79	25,90	3.28
7 klasė	351	311	88,60	59	18,97	3.77
8 klasė	387	340	87,86	40	11,76	4.15
9 klasė	374	316	84,49	48	15,19	4.75
10 klasė	333	278	83,48	29	10,43	5.61
11 klasė	199	161	80,90	16	9,94	8.54
12 klasė	2	2	100,00	0	0,00	4
Iš viso	3691	3261	88,35	480	14,72	6.07

Šaltinis – Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSSIS)

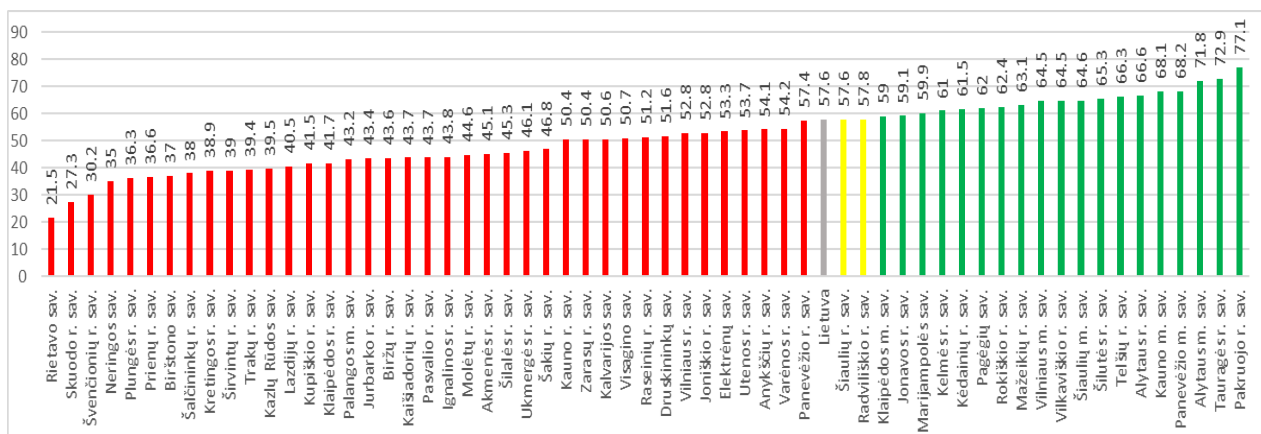
2.3. Tikslinės populiacijos dalis dalyvavusi atrankinėse prevencinėse programose, dalis (raudonos ir geltonos zonos rodikliai)

Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis vykdomos prevencijos programos – tai galimybė nurodyto amžiaus asmenims, kurie jaučiasi sveiki, nemokamai profilaktiškai pasitikrinti, ar neserga tam tikromis ligomis. Galimybė pasitikrinti sudaroma kas keleri metai (1–3 m.), priklausomai nuo kiekvienoje programoje nustatyto laikotarpio.

2022 m. Plungės rajono savivaldybėje nemokamas profilaktines prevencines programas teikė 3 pirminės sveikatos priežiūros įstaigos: UAB „Klinika Pulsas“, A. Klišonio komercinė firma „Inesa“, UAB „Plungės sveikatos centras“.

Pagal gimdos kaklelio, krūties vėžio piktybinių navikų, širdies ir kraujagyslių prevencinių programų vykdymo apimtį Plungės rajono savivaldybė yra raudonoje zonoje tarp 60 savivaldybių.

Atrankinė mamografinė patikra dėl krūties vėžio yra skirta moterims nuo 50 iki 69 metų, kurioms kartą per 2 metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Gavus šeimos gydytojo siuntimą atlikti mamografinį tyrimą, galima iš anksto užsiregistruoti (atvykus arba telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje sveikatos priežiūros įstaigoje, atliksiančioje tyrimą. Tyrimo rezultatus praneša šeimos gydytojas, gavęs juos iš mamogramas vertinančios įstaigos. 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje tikslinė populiacijos dalis, dalyvavusi krūties vėžio programoje, buvo 36,3 proc. Su šiuo rodikliu Savivaldybė patenka tarp prasčiausių rodiklių turinčių savivaldybių (13 pav.).

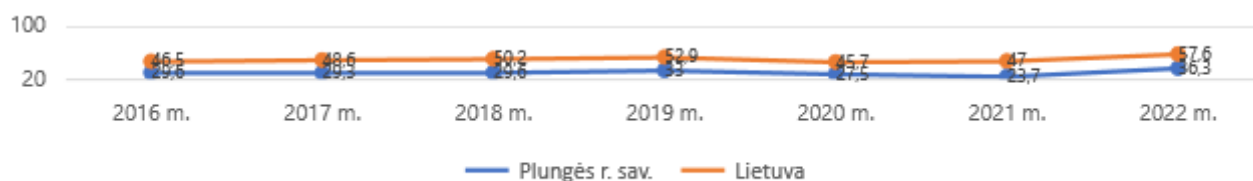
13 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.) 2 metus dalyvavusi krūties vėžio programoje Plungės r. sav. 2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Higienos instituto duomenimis, 2022 m. krūties vėžio piktybinio naviku sirgo 176 Plungės rajono savivaldybės moterys, tai 7 moterimis daugiau nei 2020 m. (Lietuvoje 19 323). 101 priklausė 50–69 m. amžiaus grupei, 12 – jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė.

2022 m. Plungės rajono savivaldybėje dėl krūties vėžio piktybinio naviko mirė 5 moterys, o per 2017–2022 m. laikotarpį – 36, 17 iš jų priklausė tiriamojo amžiaus grupei, 2 – jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė.

2022 m. Higienos instituto duomenimis, Plungės r. sav. krūties vėžio profilaktinėje prevencinėje programoje dalyvavo 36,3 proc. Plungės r. sav. tikslinio amžiaus moterų, tai 1,6 karto mažiau nei Lietuvos vidurkis. Tačiau 2022 m. pastebimas rodiklio augimas ir 2016–2022 m. laikotarpiu buvo didžiausias (14 pav.).

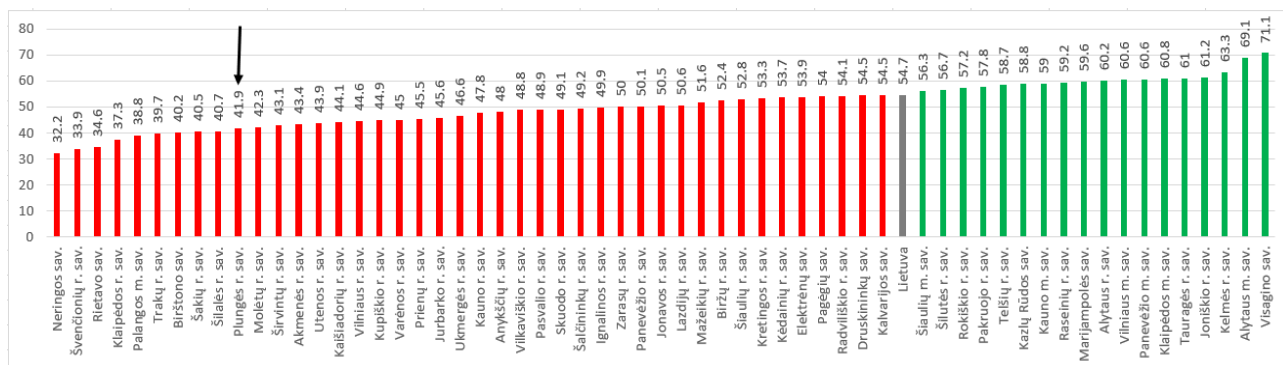

14 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.) 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2016–2022 m. laikotarpiu

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Gimdos kaklelio vėžio prevencinė programa skirta moterims nuo 25 iki 59 metų (imtinai). 25–34 m. (imtinai) moterims kartą per 3 metus atliekamas gimdos kaklelio citologinis tepinėlis. 35–59 m. (imtinai) moterims kartą per 5 metus atliekamas gimdos kaklelio aukštos rizikos žmogaus papilomos viruso tyrimas (AR ŽPV) ir gimdos kaklelio citologinio tepinėlio ištyrimas skystoje terpėje (jei AR ŽVP tyrimas teigiamas). Gavus tepinėlių rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Kuo anksčiau aptinkami pakitimai, tuo lengviau galima juos išgydyti. Net 80 proc. šia liga susirgusių moterų galėtų pasveikti, jei liga būtų pastebėta laiku ir kuo anksčiau būtų pradėtas gydymas.

2022 m. Plungės rajono savivaldybėje tikslinė populiacijos dalis dalyvavusi gimdos kaklelio prevencinėje profilaktinėje programoje buvo 41,9 proc. (3 208 moterys). Su šiuo rodikliu Savivaldybė patenka tarp prasčiausių rodiklius turinčių savivaldybių (15 pav.).

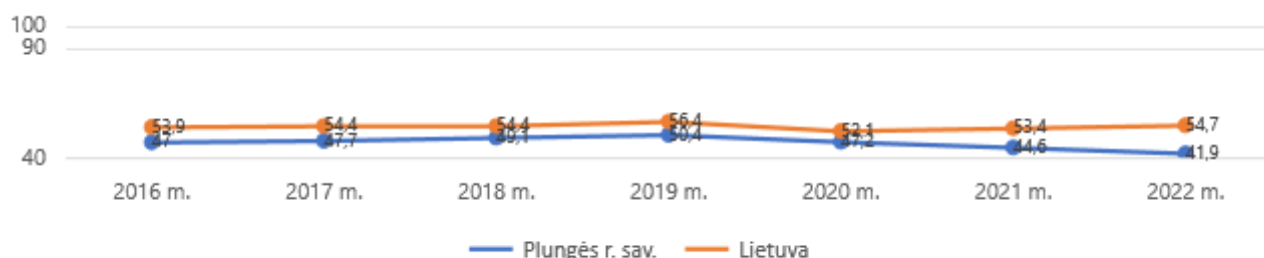

15 pav. Tikslinės populiacijos galis (proc.) 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje Plungės r. sav. 2022 m.

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2022 m. gimdos kaklelio vėžiu sirgo 32 moterys, tai dešimtadaliu daugiau nei ankstesniais metais (Lietuvoje 3 061). Higienos instituto duomenimis 2022 m. dėl gimdos kaklelio piktybinio naviko nemirė nė viena moteris, tačiau per 2017–2022 metų laikotarpį dėl šios priežasties mirė 11 moterų, iš jų 4 priklausė tiriamajai grupei.

Higienos instituto duomenimis, 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje gimdos kaklelio vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 41,9 proc., Lietuvoje 1,3 karto daugiau (54,7 proc.). 2016–2021 m. laikotarpiu dalyvavusių gimdos kaklelio prevencinėje programoje skaičius mažėja ir per šį laikotarpį sumažėjo daugiau nei dešimtadaliu (16,9 proc.) (16 pav.).

16 pav. Tikslinės populiacijos galis (proc.) 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2016–2022 m. laikotarpiu

Šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

IŠVADOS

- Plungės rajono savivaldybėje, kaip ir daugelyje Lietuvos savivaldybių, gyventojų skaičius mažėja. Vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 33 225 gyventojai.
- Mieste gyveno daugiau žmonių nei kaime (17 320 ir 15 879). Didesniąją visuomenės dalį sudarė moterys (53 proc.) nei vyrai (47 proc.).
- Iki 14 metų amžiaus grupėje buvo 14,4 proc., o 65 metų ir vyresnių – 20,1 proc., 2022 m. darbingo amžiaus (15–64 m. a. g.) gyventojų buvo 65,2 proc. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000-čiui gyv. buvo – 12,4.
- 2022 m. gimė 229 kūdikiai, tai 37 proc. mažiau nei 2019 metais (365) ir 51 kūdikiu mažiau nei 2021 m. 1000-čiui Plungės r. sav. gyventojų teko 6,9 gimusiųjų (2021 m. – 8,4). Gimė daugiau mergaičių nei berniukų (117 ir 112).
- Natūrali gyventojų kaita išlieka neigiama (-270). Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2022 m. buvo 77,2 m., ir per tris metus tai buvo didžiausias rodiklis.
- Plungės rajono savivaldybėje 1000-čiui gyventojų teko 6 santuokos ir 2,3 ištuokos.
- 2022 m. registruoto nedarbo lygis buvo 8,3 proc., o ilgalaikis nedarbas siekė 1,4 proc.
- Plungės r. sav. 1000-čiui moksleivių teko 325,1 mokiniai, gaunantys nemokamą maitinimą ir 19,8 socialinių pašalpų gavėjų.
- 2022 m. Plungės r. sav. gyventojai ambulatorinėse ir stacionarinėse įstaigose apsilankė 309 443 kartus, o 2021 – 301 565 kartus. Pirminiame lygyje apsilankė 233 745 kartus, iš jų pas šeimos gydytojų – 199 549 kartus. Vienam gyventojui teko daugiau nei 9 apsilankymai pas gydytojų.
- 2022 m. buvo 68 mirusiais mažiau nei ankstesniais metais (499). 1000-čiui gyventojų teko 15 mirusiųjų.
- 2022 m. Plungės r. sav. pagrindinės mirtingumo priežastys: kraujotakos sist. ligos (809,6), piktybiniai navikai (298), COVID-19 ir virškinimo sist. ligos (po 72,2) 100 tūkst. gyventojų. Lyginant su šalimi, Plungės r. sav. daugiau gyventojų mirė dėl piktybinių navikų, nervų, kraujotakos, kvėpavimo sist. ligų.
- 2022 m. Plungės r. sav. ligotumas padidėjo ir siekė 8 799,7 atvejus/ 10 tūkst. gyv. Tokia tendencija stebima ir Lietuvos mastu.
- 2022 m. Plungės rajono savivaldybės gyventojai dažniausiai sirgo kvėpavimo sist. (4269,4/10 tūkst. gyv.) kraujotakos sist. (3322,2/10 tūkst. gyv.) ir jungiamojo audinio sist. (2630,9/10 tūkst. gyv.) sutrikimais. Lyginant su Lietuva, rajone didesnis sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais, nervų sist., kraujotakos sist., kvėpavimo sist., virškinimo sist., urogenitalinės sist. sutrikimais.
- Plungės r. sav. pagal traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičių, tenkantį 10 tūkst. gyv., patenka į raudonąją savivaldybių grupę. 2022 m. teko 154,7 atvejų (10 tūkst. gyv.) ir už šalies rodiklį buvo 1,15 karto daugiau.
- 2022 m. užregistruoti 104 atvejai (137,2 10 tūkst. gyv.) (2021 – 92 atvejai) traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje. Dažniau traumas patiria moterys nei vyrai (atitinkamai 171,2 ir 126,1 10 tūkst. gyv.) bei kaime nei mieste gyvenantys asmenys (atitinkamai 126,4 ir 123,7 10 tūkst. gyv.).
- 2022 m. šalyje buvo 11,2 proc. 6–14 m. amžiaus vaikų, kurių krūminiai dantys padengti silantinėmis medžiagomis. Plungės r. sav. – 2,1 proc. Kaip ir ankstesniais metais, su šiuo rodikliu patenkama tarp prasčiausių savivaldybių. 2022 m. 55 Plungės rajono savivaldybės vaikai dalyvavo vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, Lietuvoje – 26 472 vaikai.
- Plungės r. sav. vaikų burnos sveikata išlieka ilgamete problema. 2022 m. Plungės r. sav. tik apie 14,8 proc. mokinių neturėjo eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, o Lietuvoje – 23,6 proc.

- 2022 m. Plungės r. sav. 495 (2021 m. – 382), 7–17 metų amžiaus vaikų neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, tai sudarė 14,8 proc. 2017–2022 m. laikotarpiu tokių vaikų skaičius žymiai nepasikeitė, ir nuo Lietuvos vidurkio atsiliekame 1,6 karto (23,6 proc.).
- Apskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ėduonies intensyvumo indeksą (kpi + KPI*), gauta, kad 2022 m. Lietuvos vaikų KPI – 4,87, Plungės rajono savivaldybės – 6,07. Per pastaruosius ketverius metus šis indeksas auga, t. y. vaikų dantų būklė prastėja.
- Išanalizavus pateiktus vaikų sveikatos pažymėjimus, nustatyta, kad dažniausiai sveikus, ėduonies nepažeistus, neplombuotus ir neišrautus dantis turi 5–7 klasės (11–13 metų) vaikai. Prasčiausia dantų būklė 2–3 klasėse besimokančių vaikų.
- 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje tikslinė populiacijos dalis, dalyvavusi krūties vėžio programoje, buvo 36,3 proc. Su šiuo rodikliu Savivaldybė patenka tarp prasčiausių rodiklius turinčių savivaldybių.
- 2022 m. krūties vėžio piktybiniu naviku sirgo 176 Plungės rajono savivaldybės moterys, tai 7 moterimis daugiau nei 2020 m. (Lietuvoje 19 323). 101 priklausė 50–69 m. amžiaus grupei, 12 – jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė. 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje dėl krūties vėžio piktybinio naviko mirė 5 moterys, o per 2017–2022 m. laikotarpį – 36, 17 iš jų priklausė tiriamojo amžiaus grupei, 2 – jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė.
- 2022 m. Plungės r. sav. krūties vėžio profilaktinėje prevencinėje programoje dalyvavo 36,3 proc. rajono tikslinio amžiaus moterų, tai 1,6 karto mažiau nei Lietuvos vidurkis. Tačiau 2022 m. pastebimas rodiklio augimas ir 2016–2022 m. laikotarpiu buvo didžiausias.
- 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje tikslinė populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio prevencinėje profilaktinėje programoje buvo 41,9 proc. (3 208 moterys). Su šiuo rodikliu Savivaldybė patenka tarp prasčiausių rodiklius turinčių savivaldybių.
- 2022 m. gimdos kaklelio vėžiu sirgo 32 moterys, tai dešimtadaliu daugiau nei ankstesniais metais (Lietuvoje 3 061). Higienos instituto duomenimis 2022 m. dėl gimdos kaklelio piktybinio naviko nemirė nė viena moteris, tačiau per 2017–2022 metų laikotarpį dėl šios priežasties mirė 11 moterų, iš jų 4 priklausė tiriamajai grupei.
- 2022 m. Plungės rajono savivaldybėje gimdos kaklelio vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 41,9 proc., Lietuvoje 1,3 karto daugiau (54,7 proc.). 2016–2021 m. laikotarpiu dalyvavusių gimdos kaklelio prevencinėje programoje skaičius mažėja ir per šį laikotarpį sumažėjo daugiau nei dešimtadaliu (16,9 proc.).

REKOMENDACIJOS

(Plungės r. sav. visuomenės sveikatos biurui, asmens sveikatos priežiūros įstaigoms,
Savivaldybės administracijai, Bendruomenės sveikatos tarybai)

Traumos dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje

- gerinti gatvių, pėsčiųjų takų infrastruktūrą įrengiant saugumo priemones, pakankamą apšvietimą, ypač tamsiu paros metu;
- užtikrinti viešųjų erdvių, pėsčiųjų takų kokybišką ir nuolatinę priežiūrą šaltuoju laikotarpiu;
- kurti mieste palankią aktyviam gyvenimo būdui aplinką;
- prie laiptų ir kitų viešųjų vietų įrengti turėklus;
- skleisti informaciją, konsultuoti pagyvenusius pacientus bei jų artimuosius dėl namų aplinkos pritaikymo ir saugios aplinkos sukūrimo juose, bei griuvimo prevenciją;
- sudaryti galimybes apmokyti asmenis (slaugytojus, socialinius darbuotojus) teikti konsultacijas dėl nukritimų prevencijos asmenims, vyresniems nei 65 m. ir jų artimiesiems;
- skatinti vyresnio amžiaus gyventojus įsitraukti į fizinio aktyvumo veiklas;
- fizinio aktyvumo skatinimas 65+ m. amžiaus žmonių (koordinacijos/pusiausvyros lavinimas ir gerinamas bendras fizinis pajėgumas);

- didinti 65+ m. amžiaus asmenų raštingumą sveikos gyvensenos srityje;
- organizuoti teorinius ir praktinius pirmosios pagalbos užsiėmimus vyresnio amžiaus gyventojams;
- įtraukti Savivaldybės lygiu daugiau projektų, kurie būtų skirti vyresnio amžiaus žmonėms, fizinio aktyvumo raštingumui, traumatizmui ir prevencijai didinti.

Siekiant gerinti vaikų dantų būklę ir didinant tėvų sveikatos raštingumą

- siekti, kad kartą per metus 0–17 metų vaikai, lankantys ikimokyklines ugdymo įstaigas ir bendrojo bei profesinio ugdymo įstaigas, pateiktų E027-1 Mokinio sveikatos pažymėjimas (II dalis), t. y. bent kartą per metus apsilankytų pas odontologą, burnos higienistą profilaktiniam dantų būklės įvertinimui;
- informuoti tėvus informaciniais pranešimais, straipsniais apie vaikų burnos higienos įgūdžių formavimo, dalyvavimo vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje svarbą;
- organizuoti paskaitas, mokymus, grupinius užsiėmimus vaikams ir jų tėvams apie burnos higienos svarbą;
- šeimos gydytojai, odontologai, burnos higienistai turi informuoti ir skatinti tėvus, kad jų 6–14 m. amžiaus vaikai dalyvautų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
- profilaktinio patikrinimo metu sudaryti galimybę, sutikus vienam iš tėvų, padengti vaiko krūminius dantis silantais;
- pagerinti odontologų ar burnos higienistų prieinamumą vaikams ir paaugliams.

Siekiant paskatinti tikslinės populiacijos dalis dalyvauti atrankinėse prevencinėse programose

- užtikrinti tinkamą tarpinstitucinį bendradarbiavimą, dėl kurio pagerėtų gyventojų dalyvavimas krūties vėžio, gimdos kaklelio, širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje;
- informuoti gyventojus apie atrankinės patikros dėl onkologinių ligų programų, biomedicininį ir klinikinių tyrimų teikiamą naudą. Renginių metu išdalinti lankstinukų ir skrajučių apie galimybę dalyvauti atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programoje, asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programoje, gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programoje;
- gyventojams išsiųsti informacines žinutes su raginimais dalyvauti prevencinėse programose;
- informuoti ir šviesti visuomenę ligų prevencijos klausimais (lankstinukai, pranešimai spaudai, leidiniai, metodinės priemonės ir kt.);
- bendradarbiauti su Plungės r. sav. PSPC vykdant ŠKL ir CD prevencinę programą bei kita prevencines profilaktines programas;
- didinti informacijos sklaidą apie ŠKL ir CD prevencinę programą kaimo gyventojams;
- Plungės r. sav. visuomenės sveikatos biuro vykdomą ŠKL ir CD prevencinę programą daugiau orientuoti vykdyti kaimo bendruomenėse;
- tam, kad rizikos grupėse esantys pacientai galėtų dalyvauti įgyvendinamose vėžio patikros prevencinėse programose, labai svarbų vaidmenį atlieka paciento informavimas ir tinkama informacijos sklaidą;
- gerinti prieinamumą dalyvauti prevencinėse profilaktinėse programose;
- glaudesnis šeimos gydytojo, bendrosios praktikos slaugytojo ir paciento bendradarbiavimas;
- didinti specialistų konsultacijų skaičių;
- teiki pavėžėjimo paslaugą gyventojams, dalyvaujantiems prevencinėse profilaktinėse programose, kurios atliekamos kituose rajonuose;

- stiprinti bendradarbiavimą tarp visų rajone esančių pirminių asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir visuomenės sveikatos biuro vykdant prevencines programas (žaliojo koridoriaus principu);
- informuoti ir motyvuoti žmones, ateinančius į ASPI, apie galimybę dalyvauti nemokamose prevencinėse programose, kurias organizuoja Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras;
- diegti organizuotas gyventojų informavimo apie prevencines programas priemones (periodiniai asmeniniai kvietimai elektroniniu paštu, telefonu, SMS žinutėmis, laiškus ir kt.).

Bendros rekomendacijos

- gerinti tarpsektorinį bendradarbiavimą;
- kelti specialistų, dalyvaujančių sveikatinimo veikloje, kvalifikaciją sveikatos stiprinimo klausimais;
- gerinti bendruomenės sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietines informavimo priemones, socialinius tinklus, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką;
- skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose;
- gerinti gyventojų informacijos sklaidos efektyvumą, atkreipti dėmesį į gyventojų, kuriems informacija skirta, amžių, išsilavinimą, užimtumą, bei sveikatos būklę;
- suteikti daugiau galimybių gyventojams stiprinti savo sveikatos raštingumą (dalyvauti seminaruose, konsultuotis su sveikatos priežiūros specialistais sveikatos stiprinimo ir gerinimo klausimais);
- bendradarbiauti su įstaigomis/įmonėmis/organizacijomis skleidžiant sklaidą apie vykdomas veiklas bei gerinant darbuotojų sveikatą, bei sveikatos įgūdžių gilinimą.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL PRITARIMO PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS 2023 METŲ STEBĖSENOS ATASKAITAI
Dokumento registracijos data ir numeris	2024-02-08 Nr. T1-19
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Audrius Klišonis Meras
Parašo sukūrimo data ir laikas	2024-02-09 00:41
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2024-02-09 00:41
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2023-07-25 17:15 - 2028-07-23 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	T1-19ataskaitaDėl pritarimo VSB stebesenos ataskaitai.docx
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20240104.4
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2024-02-09)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2024-02-09 nuorašą suformavo Irma Kvizikevičienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-